

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Борисоник З. Б. Ярові колосові культури / З. Б. Борисоник, О. М. Борсуков. – К. : Урожай, 1969. – 157 с.
2. Митрофанов А. С. Овес / А. С. Митрофанов, К. С. Митрофанова. – М. : Колос., 1967. – 287 с.
3. Економіка виробництва зерна (з основами організації і технології виробництва): монографія / [В. І. Бойко, Є. М. Лебідь, В. С. Рибка та ін.] ; за ред. В. І. Бойка. – К. : ННЦ "ІАЕ НААНУ", 2008. – 400 с.
4. Ціноутворення та нормативні витрати в сільському господарстві : теорія, методологія, практика : у 2 т. // Теорія ціноутворення та технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур / [за ред. : Саблука П. Т. та ін.]. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки" УААН, 2008. – Т. 1. – 698 с.
5. Ціноутворення та нормативні витрати в сільському господарстві : теорія, методологія, практика : у 2 т. // Нормативна собівартість та ціни на сільськогосподарську продукцію / [за ред. : Саблука П. Т., Мельника Ю. Ф., Зубця М. В., Месель-Веселяка В. Я.]. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки" УААН, 2008. – Т. 2. – 650 с.
6. Поелементні нормативи затрат на виконання технологічних операцій при вирощуванні та збиранні зернових культур в зоні Степу України і методичні рекомендації по їх розробці та застосуванню : нормативне наук.-практ. видання / [В. С. Рибка, А. В. Черенков, М. С. Шевченко та ін.]. – Дніпропетровськ : Інститут сільського господарства степової зони НААН України, 2012. – 172 с.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні на 2014 рік. [Електронний ресурс] – К., 2014. – 329 с. – Режим доступу : <https://www.vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2014-08-19.pdf>.

УДК 631.1:633.18(477)

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
КОМПЛЕКСНИМ РОЗВИТКОМ ГАЛУЗІ РИСІВНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Морозов Р.В. – д.е.н., професор, Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Стабільність сучасного суспільства значною мірою визначається характером аграрного виробництва, що, будучи одним з основних видів економічної діяльності, забезпечує населення країни продовольством. Нині стає очевидною необхідність вирішення складної системи завдань, пов'язаних з перетворенням агропродовольчого комплексу країни на високоефективний, конкурентоспроможний сектор економіки держави. Цілком очевидно, що важливим фактором забезпечення ефективного функціонування

агропромислового виробництва в Україні є запровадження управлінської системи, яка б адекватно відповідала новим виробничо-економічним відносинам. Як зазначає П.Т. Саблук, "...потрібна принципово нова організація управління аграрним сектором, яка б з врахуванням змін у суспільно-економічній системі країни раціонально поєднувала територіально-самоврядні і галузеві аспекти управління комплексним розвитком сільського господарства і сільських територій" [3, с. 5].

Зазначимо, що за нинішньої політичної і економічної ситуації діюча система управління галуззю рисівництва потребує суттєвого поліпшення. З огляду на це запровадження управлінської системи, яка б забезпечувала комплексний підхід до розв'язання існуючих галузевих проблем слід розглядати як фундаментальну проблему, вирішення якої сприятиме ефективному функціонуванню галузі рисівництва в Україні.

Стан вивчення проблеми. Теоретико-методологічним, методичним та практичним аспектам управління аграрним сектором економіки присвятили свої праці П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин, М.Ф. Кропивко, Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Крисальний та ін.

Різноманітні концептуальні підходи до стратегічного управління висвітлені в працях багатьох зарубіжних вчених-економістів. У контексті теорії стратегічного управління важливим є доробок класиків економічної теорії: І. Ансоффа, Б. Карлофа, М. Мескона, Г. Мінцберга, М. Портера та інших дослідників.

Незважаючи на вагомість даної проблематики, значні теоретико-методологічні напрацювання і велику кількість наукових досліджень розвитку й управління аграрним сектором економіки, проблема стратегічного управління комплексним розвитком галузі рисівництва в Україні потребує більш ґрунтовного розкриття у теоретичному, методологічному та організаційному плані.

Завдання і методика дослідження. Метою дослідження є розробка концептуальних засад стратегічного управління комплексним розвитком галузі рисівництва в Україні.

Результати досліджень. В Україні рисові зрошувальні системи були побудовані в північній частині Криму, в південних районах Херсонської та Одеської областей протягом 60–70-х років минулого століття. В нових умовах формування в галузі рисівництва системи організаційно-управлінського впливу, яка б забезпечувала комплексний підхід до розв'язання проблем галузі, має будуватися з урахуванням того, що у 2014 р. значна частина території рисосіяння України була анексована Російською Федерацією (загальна площа рисових зрошувальних систем, що розташовані в північній частині Криму становить майже 32 тис. га). Ситуація, що склалася вимагає переходу галузі рисівництва на модель демократичного, раціонального, наукового управління. Зважаючи на необхідність наукового обґрунтування шляхів вирішення окресленої проблеми, а також на важливість ефективного функціонування організаційно-управлінської складової на сучасному етапі розвитку галузі рисівництва, необхідним є формування і запровадження системи стратегічного управління комплексним розвитком галузі рисівництва на всіх рівнях управління.

Зазначимо, що у контексті управління розвитком рисівництва доцільно звернутися до концепції стратегічного еколого-економічного управління, яке

орієнтоване на екологізацію господарської діяльності і враховує, на відміну від традиційного управління, необхідність впровадження нових інноваційних підходів природоохоронної спрямованості та застосування системно-обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях просторового розвитку.

Сутність "стратегічного управління" вітчизняні науковці визначають як "...підготовка і реалізація генеральної, основної програми, спрямованої на досягнення мети в будь-якій галузі діяльності. Управління стратегічне забезпечує способи та форми планування, підготовки, а також методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставленої мети" [2, с. 322].

Зважаючи на це, необхідно переглянути погляди на сфери і об'єкти управління розвитком галузі рисівництва.

Доведено, що до складу АПК входять три основні сфери: виробництво засобів виробництва для сільського господарства та його виробничого обслуговування; власне сільське господарство; заготівля, переробка, зберігання, транспортування і збут сільськогосподарської продукції [1, с. 83].

За такого підходу об'єктами управління в галузі рисівництва мають бути:

- рисівницькі господарства, підприємства, які займаються прийманням на зберігання і переробкою рису, підприємства, які займаються допоміжними видами економічної діяльності (технічним обслуговуванням і експлуатацією зрощувальних систем), підприємства, які займаються оптовою торгівлею сільськогосподарською технікою, підприємства, які займаються виробництвом машин та устаткування для сільського господарства та ін.;

- організації продовольчого ринку, ринків матеріально-технічних ресурсів і агротехнічних послуг;

- інститути ринкової інфраструктури та допоміжна інфраструктура;

- первинні суб'єкти місцевого самоврядування (територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування);

- науково-дослідні і освітні установи аграрного профілю;

- природоохоронні заклади тощо.

Оскільки суб'єктами управління аграрним сектором є органи управління, які за суспільно-політичними рівнями поділяються на органи господарського, громадського професійного управління та державні управлінські установи, їх повноваження з управління знаходяться в різних площинах.

Як відмічає М.Ф. Кропивко, "...господарське (підприємницьке) управління розвитком агропромислового виробництва і самоврядне управління розвитком сільських територій здійснюється на засадах повної господарської самостійності, а діяльність органів державного, регіонального (обласного) і громадського професійного управління розвитком агропромислового виробництва і сільських територій має демократичний забезпечувальний характер на основі законів і правових норм" [1, с. 87]. Слід зазначити, що за такого підходу відбувається розмежування повноважень і відповідальності між суспільно-політичними рівнями управління розвитком сільськогосподарського виробництва. Зрештою, йдеться про комплексну модернізацію системи управління розвитком рисівництва, що має стати визначальною передумовою реалізації складних завдань стабільного розвитку цієї галузі сільського господарства.

Отже, нині ефективне функціонування галузі рисівництва в Україні вимагає розробки і впровадження нових підходів до стратегічного управління. Створення ефективної системи управління галуззю передбачає, у першу чергу, формування системи стратегічного управління комплексним розвитком галузі рисівництва (рис. 1).

Стратегічне управління розвитком галузі рисівництва –багатоплановий управлінський процес, який спрямований на формування та реалізацію стратегії розвитку галузі рисівництва, забезпечує способи, форми планування та методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених стратегічних цілей.

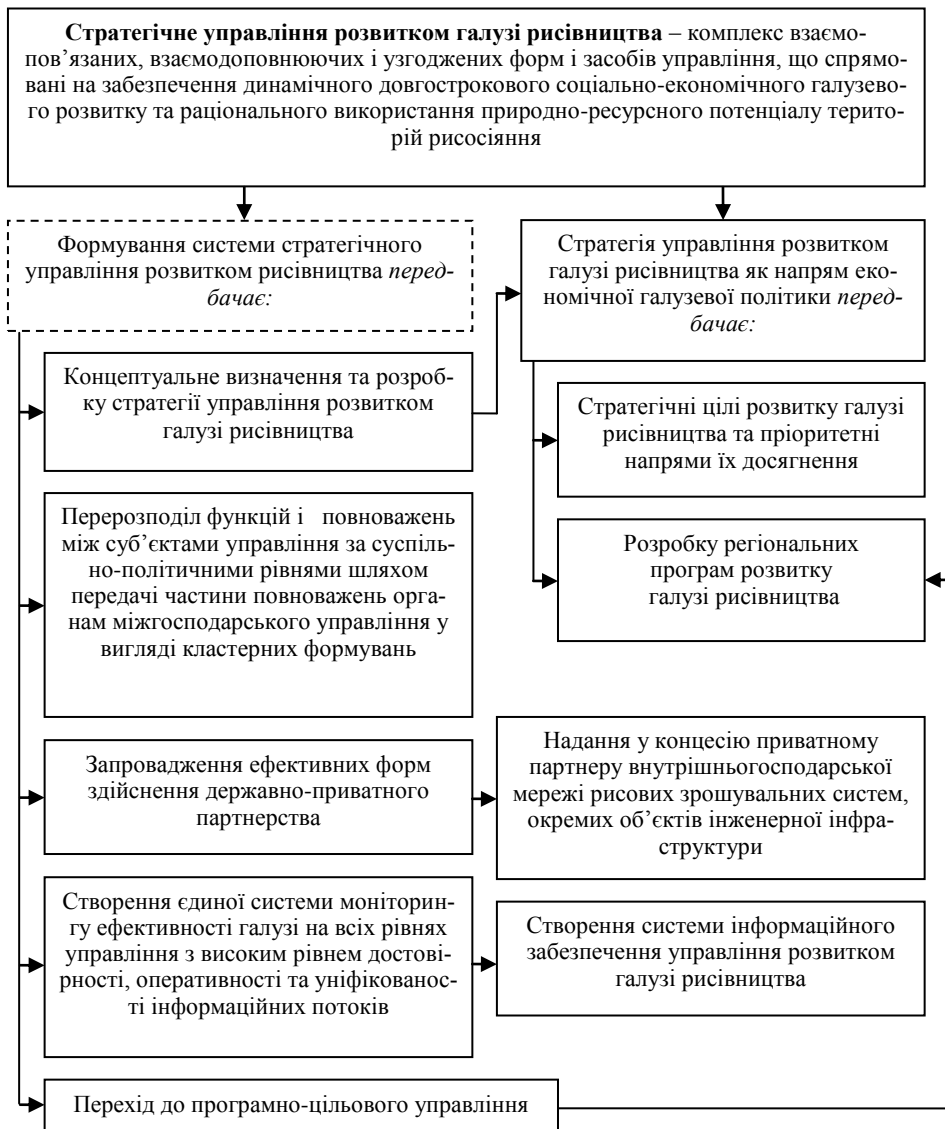

Рисунок 1. Принципова схема формування системи стратегічного управління розвитком галузі рисівництва

Таким чином, у дослідженні визначено сутність стратегічного управління розвитком галузі рисівництва як комплекс взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих і узгоджених форм і засобів управління, що спрямовані на забезпечення динамічного довгострокового соціально-економічного галузевого розвитку та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу традиційної території рисосіяння.

Висновки та пропозиції. Проведене наукове дослідження дало можливість автору сформулювати такі висновки:

1. Концепція стратегічного управління розвитком галузі рисівництва – це система ключових положень, що досить повно, цілісно і всебічно розкривають окреслені сфери, об'єкти і суб'єкти управління, цілі, методи, функції та завдання суспільно-політичних і територіальних рівнів управління, а також послідовність дій з удосконалення системи управління.

2. Стратегічне управління розвитком галузі рисівництва доцільно розглядати як комплекс взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих і узгоджених форм і засобів управління, що спрямовані на забезпечення динамічного довгострокового соціально-економічного галузевого розвитку та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу території рисосіяння і як багатоплановий управлінський процес, який спрямований на формування та реалізацію стратегії розвитку галузі рисівництва, забезпечує способи, форми планування та методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених стратегічних цілей.

3. Формування системи стратегічного управління розвитком рисівництва передбачає: концептуальне визначення та розробку стратегії управління розвитком галузі рисівництва; перерозподіл функцій і повноважень між суб'єктами управління за суспільно-політичними рівнями шляхом передачі частини повноважень органам міжгосподарського управління у вигляді кластерних формувань; запровадження ефективних форм здійснення державно-приватного партнерства; створення єдиної системи моніторингу ефективності галузі на всіх рівнях управління з високим рівнем достовірності, оперативності та уніфікованості інформаційних потоків, зокрема, системи інформаційного забезпечення управління розвитком галузі рисівництва; перехід до програмно-цільового управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Організація управління аграрною економікою : монографія / [М. Ф. Кропивко, В. П. Немчук, В. В. Россоха та ін.]; за ред. М. Ф. Кропивка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 420 с.
2. Осовська Г. В. Економічний словник / Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.
3. Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій / [Саблук П. Т., Кропивко М. Ф., Булавка О. Г. та ін.]; за ред. П. Т. Саблука, М. Ф. Кропивка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 454 с.